

4. Звіти про виконання Державного бюджету України за 2011–2016 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.

**Крамар Наталія Ігорівна,
Дубчак Інна Богданівна**

Студентки групи ФУПОМ-21

Науковий керівник – к.е.н., доцент Картишин Н.І.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасний світ неможливо уявити без фінансів, які забезпечують функціонування всіх сфер людського суспільства. А уміле володіння фінансовою інформацією дозволяє зрозуміти суть економічних процесів і підвищити рівень добробуту за рахунок грамотного розподілу наявних грошових ресурсів і планування майбутніх витрат. Міжнародні організації аргументовано доводять, що фінансова освіта споживачів є тим фундаментом, що має підтримувати нормальне функціонування ринків капіталу та економіки в цілому. Особливо актуальним це питання є в країнах, які перейшли з планової до ринкової економіки. Саме тому діяльність з підвищення фінансової грамотності населення є надзвичайно актуальною для України.

Метою статті є оцінка стану фінансової грамотності населення в Україні та аналіз основних напрямків її розвитку на даному етапі розвитку нашої держави.

Фінансова грамотність є об'єктом активних наукових досліджень зарубіжних учених: А. Лусарді, Т. Люсея, О. Мітчелла. Питанням підвищення фінансової грамотності населення в Україні присвячені роботи вітчизняних вчених: С. Юрія, Т. Кізими, Н. Славянської, І. Соркіна, Б. Приходько, О.Блискавки, Р. Бонда, О. Куценко, Н. Лозицької та інших [1].

Фінансова грамотність – це сукупність знань, умінь та навичок, потрібних для прийняття відповідальних економічних та фінансових рішень та вжиття заходів із належним рівнем компетентності [2].

Фінансова грамотність допомагає вміло розпоряджатися коштами з мінімальними ризиками та максимальним прибутком. Тобто вона поєднує фінансові знання, навички та фінансову поведінку особи, щодо ефективного управління особистими фінансами, задля прийняття грамотних фінансових рішень. Ці знання та навички означають:

- розуміння ролі фінансових установ, інститутів, їх відповідальності;
- планування сімейного бюджету на тривалий період;
- ази юридичної та податкової грамотності;
- вміння шукати і знаходити потрібну фінансову інформацію;
- планування реалізації потреб сім'ї у довгостроковій перспективі.

Громадяни-споживачі мають бути зацікавленими в підвищенні власного рівня фінансової грамотності, адже це допомагає бути захищеним від шахрайських дій зі сторони недобросовісних продавців таких продуктів і послуг. Низький рівень фінансової грамотності населення призводить до прийняття неефективних інвестиційних рішень, збільшення рівня особистих боргових зобов'язань, передачі негативного фінансового досвіду підростаючому поколінню, неефективного формування пенсійних заощаджень тощо.

Взимку 2015 р. спеціальним агентством США з міжнародного розвитку було проведене національне дослідження фінансової грамотності населення в Україні. Результатом цього дослідження став такий портрет українського споживача фінансових послуг – «пересічний українець небагато знається на фінансах, користується головним чином простими банківськими послугами, майже нічого не знає про свої права як споживача фінансових послуг і не довіряє фінансовим установам» [3]. І хоча «понад 60% респондентів вважають себе фінансово грамотними, однак лише 22% з них змогли дати 5 чи 6 правильних відповідей на 7 простих математичних запитань, без яких неможливо управляти власними фінансами. 51% респондентів змогли відповісти правильно не більше як на три із запропонованих в анкеті запитань» [3].

Лише 13% українців роблять заощадження, причому з тих споживачів, хто не заощаджує кошти, 14% пояснюють це недовірою до фінансових установ.

Кожен четвертий споживач мав негативний досвід користування фінансовими послугами, а до трійки лідерів за рівнем проблемності увійшли банківський депозит, споживчий кредит та банківська кредитна картка (29%, 28% та 23% від загальної кількості негативних випадків відповідно). Причому результати дослідження вказали на те, що переважна більшість українців й гадки не має до кого звертатися за інформацією чи допомогою у випадку суперечок із фінансовими установами.

Таку ситуацію, на наш погляд, можна пояснити не лише слабкою поінформованістю споживачів стосовно пропонованих їм фінансових продуктів і послуг, але й тим, що українці самі мало цікавляться новинами з фінансового сектору. Адже, як засвідчили результати згаданого дослідження, трьома найбільш відслідковуваними населенням тенденціями є «динаміка індексу інфляції (20%), зміни у рівні пенсійного забезпечення (10%) і та зміни цін на ринку нерухомості (10%)». Натомість 43% респондентів заявили, що зовсім не слідкують за фінансовими новинами. Трьома найчастіше згадуваними інформаційними джерелами є газети, журнали і телебачення (67%), знайомі (19%) та спеціалізовані сайти (17%). Однак коли йдеться про вибір компанії для придбання фінансової послуги, кожен другий респондент звертається за порадою до своїх родичів або знайомих [4].

Не зважаючи на невтішні результати дослідження фінансової грамотності українців, держава все ж таки націлена покращити цю ситуацію. В січні 2012 р. дисципліна «Фінансова грамотність» почала викладатися в школах. Крім того, Національним банком України проводиться ряд заходів для підвищення рівня

обізнаності громадян в фінансовій сфері. Наприклад, в 2014 р. в Україні проводився перший турнір з курсу "Фінансова грамотність", в 2016 р. Національний банк України долучився до Всесвітнього тижня грошей, а в 2017 р. відбулися просвітницькі проекти у рамках Global Money Week [5].

Активну участь в популяризації фінансової грамотності населення приймає українська молодь – студенти економічних вузів, а саме тернопільського національного університету. Щорічно в рамках Тижня фінансової грамотності і Global Money Week проводяться різноманітні заходи: соціологічні опитування, тренінги, ділові ігри, підтримуються соціальні проекти, тощо, які допомагають населенню стати фінансового грамотними [6].

Зокрема, за результатами соціологічного дослідження, яке проводили студенти наукового гуртка кафедри фінансів ім. С.І. Юрія «Фінансова просвіта/Financial education», щодо потреб споживачів на ринку фінансового консультування в м. Тернополі, видно, що населення міста в цілому цікавиться фінансовими питаннями і вчиться управляти особистими фінансами:

- 81% опитаних стверджують, що фінансова грамотність може суттєво покращити їхній матеріальний стан;
- 60% планують свій особистий чи сімейний бюджет;
- 21% користується спеціальними комп'ютерними програмами для коригування та планування свого особистого бюджету;
- 68% мають чітке уявлення про механізми заощадження та накопичення коштів;
- 37% отримували персональні фінансові консультації.

Отже, фінансова грамотність є важливим чинником забезпечення спроможності населення управляти фінансовими ресурсами. Вищий рівень фінансової грамотності дозволить українцям краще розуміти фінансові ризики, удосконалювати управління ними. Фінансова грамотність має стати невід'ємним елементом фінансової культури суспільства.

Література:

1. Підвищення фінансової грамотності як чинник оптимізації бюджетів домогосподарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2015_12_16_17/sekcija_5_ekonomichni_nauki/pidvish_hennja_fmansovoji_gramotnosti_jak_chinnik_optimizaciji_bjudzhetiv_domogospodarstv/36-1-0-709.
2. Фінансова грамотність та обізнаність [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.securities.org.ua/securities_paper/review.php?id=647&pub=4938.
3. Бонд Р. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки / Роберт Бонд, Олексій Куценко, Наталя Лозицька [FINREP, Проект розвитку 13 фінансового сектору]. – Київ, грудень 2010 р. – 40 с.
4. Кізіма Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії / Т. Кізіма // Вісник ТНЕУ. – 2012. – №2. – С. 64–71.
5. Національний банк України. Фінансова грамотність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=3115908.